שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה אמר רב מגילה בזמנה קורין אותה אפי' ביחיד שלא בזמנה בעשרה רב אסי אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה הוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי ומי אמר רב הכי והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב פורים שחל להיות בשבת ערב שבת זמנם ערב שבת זמנם והא שבת זמנם הוא אלא לאו הכי קאמר שלא בזמנם כזמנם מה זמנם אפי' ביחיד אף שלא בזמנם אפילו ביחיד לא לענין מקרא מגילה בעשרה אלא מאי ערב שבת זמנם לאפוקי מדרבי דאמר הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה (א) הא קמ"ל דערב שבת זמנם הוא:

מתני' אי זו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנין פחות מכאן הרי זה כפר באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין אבל זמן עצי כהנים (ב) ותשעה באב חגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין אע"פ שאמרו מקדימין [א] ולא מאחרין מותרין בהספד ובתענית ומתנות לאביונים א"ר יהודה אימתי מקום שנכנסין בשני ובחמישי אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי אין קורין אותה אלא בזמנה:

גמ' תנא עשרה בטלנין שבבית הכנסת: באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין: מ"ט אמר רבי אבא אמר שמואל אמר קרא ולא יעבור ואמר רבי אבא אמר שמואל מנין שאין מונין ימים לשנים שנא' לחדשי השנה חדשים אתה מונה לשנים ואי אתה מונה ימים לשנים ורבנן דקיסרי משום ר' אבא אמרו מנין שאין מחשבין שעות לחדשים שנא' עד חדש ימים ימים אתה מחשב לחדשים ואי אתה מחשב שעות לחדשים: אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב וחגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין: תשעה באב אקדומי פורענות לא מקדמי חגיגה והקהל משום דאכתי לא מטא זמן חיובייהו תנא חגיגה וכל זמן חגיגה מאחרין בשלמא חגיגה דאי מיקלע בשבתא מאחרינן לה לבתר שבתא אלא זמן חגיגה מאי היא אמר רב אושעיא הכי קאמר חגיגה בשבת ועולת ראייה אפילו ביו"ט דזמן חגיגה מאחרין מני ב"ש היא דתנן [ב"ש אומרים] מביאין שלמים ביו"ט ואין סומכין עליהן אבל לא עולות וב"ה אומרים מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן רבא אמר חגיגה כל זמן חגיגה מאחרין טפי לא דתנן מי שלא חג ביו"ט הראשון של חג חוגג והולך את כל הרגל כולו ויום טוב האחרון של חג עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו רב אשי אמר חגיגה וכל זמן חגיגה מאחרין ואפי' עצרת דחד יומא מאחרין דתנן מודים שאם חל עצרת להיות בשבת שיום טבוח אחר השבת אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא רבי נטע נטיעה בפורים

ורחץ

שמחה. של מאכל ומשתה: **בזמנה.** בי"ד ביום על כל יחיד ויחיד קורין אותה אפילו ביחיד דהכל קורין בו ואיכא פרסום נס: **שלא בזמנה.** כגון כפרים המקדימין ליום הכניסה אין קורין אותה אלא בעשרה דבעינן פרסום ניסא: **ורב אסי אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה.** מצוה לחזור אחר עשרה משום פרסומי ניסא. אבל אי לא אשכח עשרה לא אמר רב אסי דלא ליקרי שאין איסור קריאתה ביחיד אלא מצוה לקרותה בעשרה: **וחש ליה רב להא דרב אסי.** וחזר על עשרה וקיבצן: **ערב שבת זמנם הוא.** משמע שהוא זמן הקבוע להו מימי אנשי כנסת הגדולה מדלא קאמר מקדימין לערב שבת להכי קשה ליה והא שבת זמנם הוא שהרי י"ד הוקבע לפרזים אלא להכי נקט האי לישנא דתשמע מינה הואיל ותיקנו להן חכמי ישראל שאחר כנסת הגדולה להקדים משום דרבה הרי הוא לנו כיום וזמן הקבוע מתחלה לכל דבריו ואף על פי שהוא שלא בזמנן הוי כזמנן: **מתני' באלו אמרו.** בזמנים של מגילה אמרו מקדימין אם חל י"ד בשבת: **אבל זמן עצי כהנים והעם.** האמור במס' תענית (דף כח.) שהיו משפחות של ישראל שקבוע להם ימים בכל שנה להביא עצים למקדש לצורך המערכה ומביאין קרבן עצים עמהן אם חל להיות בשבת מאחרין ליום מחר וכן תשעה באב שחל להיות בשבת. והוא הדין לי"ז בתמוז ולעשרה בטבת. והאי דנקט תשעה באב משום דהוכפלו בו צרות והכל מתענין בו אבל שאר צומות אמרינן במסכת ראש השנה (דף יח:) רצו מתענין רצו אין מתענין: **וחגיגה.** אם חל יום טוב בשבת דוחין שלמי חגיגה למחר שהרי יש לה תשלומין כל שבעה. וכן הקהל את העם שהיה בשנה ראשונה של שמטה במוצאי יום טוב (ה)האחרון של חג כדכתיב מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה (דברים לא) כדאמרינן במסכת סוטה (דף מא.) שהיה המלך קורא בתורה ספר משנה תורה וכל העם חייבין לבוא ולהביא את טפם כדכתיב הקהל את העם האנשים והנשים והטף (ו) ובשבת אי אפשר ומעבירין אותו למחר. ובגמרא ירושלמי (ט) מפרש דהא דלא עבדינן ליה בשבת מפני הבימה כדתנן (י) בימה של עץ היו עושין למלך בעזרה ויושב עליה ופרכינן התם וליעבדה מאתמול ומשני דמיקא ליה עזרה: **ולא מקדימין.** טעמא מפרש בגמרא: **גמ' עשרה בטלנין.** שבבית הכנסת שהן בטלים ממלאכתן ומזונים משל צבור כדי להיות מצויין בתפלה בבית הכנסת דאמר מר במסכת ברכות (דף ו:) כיון שבא הקב"ה בבית הכנסת ואינו מוצא שם עשרה וכו': **מנין שאין מונין ימים לשנים.** כגון דאמר קונם יין שאני טועם לשנה מונה י"ב חדש מיום ליום ואם נדר באחד בניסן אסור עד אחד בניסן הבא אע"פ שעדיין יש י"א יום שימות החמה יתירין על ימות הלבנה או פעמים שאנו עושין חדשים חסרין: **שעות לחדשים.** כגון האומר זה גיטך אם לא באתי מכאן עד חדש זה והיה חדש חסר ובא משחשיכה ליום כ"ט אין אומרים עדיין הוא בתוך החדש שהרי חדשה של לבנה כ"ט יום ומחצה: **אכתי לא מטא זמן חיובייהו.** ואם יקדימוהו לא יצאו ידי חובתן וכן עצי כהנים שקבוע להן זמן קבוע כנדרים: **בשלמא חגיגה.** דקתני מאחרים אי איקלע בשבת: **אפילו ביום טוב דזמן חגיגה הוא.** שמותר להקריב שלמי חגיגה ואפילו הכי מאחרין עולת ראייה עד חולו של מועד. והכי משמע לישנא דברייתא חגיגה מאחרין ועוד יש דבר אחר שהגיע זמנו מאחרין אותו יום אף שהוא זמן חגיגה ואיזו זו עולת ראייה שהיא חובת רגל כדכתיב לא יראו פני ריקם (שמות כג) ואמרינן במסכת חגיגה (דף ז.) לא יראו פני ריקם בעולות חבתים ואפ"ה בי"ט לא קרבה וב"ש היא דאמרי אין מקריבין בי"ט עולה היכולה לבא למחר ואפילו היא חובת הרגל: **מביאין שלמים בי"ט.** שהן מאכל אדם בי"ט וכתיב אך אשר יאכל לכל נפש (שמות יב): **ואין סומכין עליהן.** שהסמיכה שבות היא דתנן (ביצה דף לו:) אלו הן משום שבות לא רוכבין על גבי בהמה ועל אלו שיקריבו בי"ט יסמכו מאתמול דלית להו לבית שמאי תכף לסמיכה שחיטה (ס): **אבל לא עולות.** אין מביאין דסברי לכם ולא לגבוה: **ובית הלל אומרים מביאין שלמים ועולות.** ומה אני מקיים לכם לכם ולא לנכרים: **כל זמן חגיגה.** כל הרגל עד י"ט האחרון ראוי לשהותה: **רב אשי אמר חגיגה כל זמן שנאמרה בו חגיגה מאחרין.** אם באה בשבת ואפילו עצרת שאינה אלא יום אחד תשלומין יש לה כל שבעה ועדיין יש לה זמן ליקרב: **ומודין בעצרת שחל להיות בשבת.** במסכת חגיגה (דף יז.) נחלקו בעצרת שחל להיות בערב שבת בית שמאי אומרים יום טבוח של עצרת אחר השבת ובית שמאי לטעמייהו דאמרי עולות אין מקריבין ביום טוב הלכך לא יקריבו עד לאחר שבת ובית הלל אומרים אין לה יום טבוח אין צריך להמתין ליום טבוח שהשלמים [ועולות] קריבין בי"ט ומודין בעצרת שחל להיות בשבת שאין עולת ראייה ושלמי חגיגה קריבין בשבת וממתין ליום טבוח של קרבנות היום לאחר השבת אלמא יש תשלומין לעצרת:

בקרונה

הוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי. מכל מקום הלכתא כוותיה דרב דהא ר' יוחנן (ג) איתא כוותיה פרק שני (דף יט:) דקאמר הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים (ילא) ומסיק הא ביחיד הא בצבור אלמא שקורין אותה ביחיד וכן הלכה דרב ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן וכ"ש הכא דקיימו כחד שיטתא ועוד דרב אסי תלמיד דרב הוה (ט) ורבינו יוסף איש ירושלים פסק דאף ביחיד צריך לברך וכן נמצא בתשובת רש"י שהשיב נראה בעיני דלא שנא יחיד ולא שנא צבור אחד מברך ואחרים שומעין וכן נראה לומר מאחר שהוכחנו קריאתה ביחיד (י) אי איתא שאין בה ברכה [ביחיד] הוה ליה לפרושי (לקמן כא:) מאי (ד) מברך דאמר בצבור: **עולת** ראייה אפי' בי"ט מאחרין. הקשה הר"ר אלחנן מהא דאמרינן פרק קמא דביצה (דף יט. ושם) השוחט עולת נדבה בי"ט לוקה ומסיק דאמר לך מני בית שמאי היא וכו' וקשה אמאי לא תני עולת ראייה דהוי רבותא טפי דאף על גב דהוי צורך י"ט לוקה אליבא דב"ש ואין לומר דלהכי נקט עולת נדבה לאשמועינן דאפילו הכי שרו בית הלל וזה אינו דהא בפרק שני דהתם (דף יט. ושם) מוכח בהדיא דלא נחלקו ב"ה על (ה) עולה (ק) [שאינה] של י"ט דודאי אינה קריבה בי"ט ואם כן קשה אמאי נקט עולת נדבה וי"ל דלהכי נקט עולת נדבה למידק הא שלמי נדבה אינו לוקה כיון דאיכא כהו צורך אוכל נפש אבל איסורא מיהא איכא משום דכתיב לכם:

ורמז

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"א מהל' מגילה הלכה ז סמג עשין ד טוש"ע א"ח סי' תרצ סעיף יח:
כו ב מיי' שם הלכה ח סמג שם:
כז ג מיי' שם פ"ב הלכה יג:
כח ד מיי' שם פ"א הלכה ח:
כט ה מיי' פ"ח מהל' קידוש החודש הל' ב (וסי' מהלכות נדרים טוש"ע י"ד סי' רכ סעיף ד ה ו ז):
ו [מיי' פ"ח מהלכות קידוש החודש הלכה א]:
ל ז מיי' פ"ה מהלכות תענית הלכה ה סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' תקנ סעיף ג וסי' תקנב סעיף י:
לא ח מיי' פ"א מהלכות חגיגה הלכה ח:
לב ט מיי' שם פ"ב הל' ז:
לג י מיי' שם פ"א הלכה ח ט:
לד כ מיי' שם הלכה ד [ו]:
לה ל מיי' שם הל' ו:
לו מ מיי' שם הל' ז:

◆

רבינו חננאל

שמחה, שהיא סעודת פורים, לא תהא אלא בזמנה שהוא יום י"ד ויום ט"ו באדר. אמר רב מגילה בזמנה, כלומר בי"ד, קורין אותה אפילו ביחיד. שלא בזמנה, כגון י"א י"ב י"ג שמקדימין ליום הכניסה, אין קורין אותה אלא בעשרה. וקיימא לן כרב, דהא ר' יוחנן אמר בפירוש בפירקין דקמא הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא, לא אמרו אלא בציבור, לאו מכלל דסבירא ליה שקורין אותה ביחיד. רב אסי אמר אפילו בזמנה בעשרה. הוה עובדא וחש לה רב ולא קראה בזמנה אלא בעשרה, כרב אסי. ואקשינן ומי אמר רב שלא בזמנה קורין אותה בעשרה, כלומר הקורין אותה ביום הכניסה כגון הכפרים וכיוצא בהן, אין קורין אותה אלא בעשרה. והאמרינן משמיה דרב פורים שחל להיות בשבת ערב שבת זמנם, ערב שבת זמנם והא שבת זמנם, ופרקינן הכי קאמר ערב שבת שהוא שלא בזמנו של קריאת המגילה קורין אותה כזמנו, מה זמנו אפילו ביחיד כך שלא בזמנו אפילו ביחיד. ודחינן לא לעניין מקרא מגילה, בעשרה, ושלא בזמנה היא. ואלא מאי ערב שבת זמנם, כלומר שקורין בערב שבת המגילה כאילו זמנם הוא, ולאפוקי מדרבי דאמר כל הנידחין ידחו ליום הכניסה, קא"ל דערב שבת זמנם. ואף על גב דחש לה רב להא דרב אסי, קיימא לן כרב דאמר אפילו ביחיד. תלמוד ארץ ישראל ר' בא בשם ר' יהודה כל שאמרו חכמים ידחה ממקומו ויקרא וכלבד בעשרה. ואנן חמין רבנן קורין אפילו ביחיד. הילכך קורין השתא אפילו ביחידי [דהא קורין המגילה בי"ד ובט"ו שהוא זמנה (אפילו ביחידי)]. ועוד האמר ר' בא אנן חמין רבנן קורין אפילו ביחיד. וקיימא לן מעשה רב. מר רב צמח זצ"ל כתב בשליח ציבור הקורא את המגילה שקורא וכורך כספר תורה. ורבנו האי זצק"ל א"מר מנהגא דחזינא קורא ופושט כאיגרת, אבל קורא וכורך כספר תורה לא חזו לנא. (לתלמודינן). מתני' איזוהי עיר גדולה כו'. תנא עשרה בטלנין בכנסת פחות מיכן הרי זה כפר. ירושלמי עשרה בטלנין בכנסת ממלאכתן. א) אמר ר' יהודה כגון אנו שאנו צריכין [לתלמודינן], תאני כפר שאין בו עשרה תקנתו קלקלתו ונעשה כעיר. באילו אמרו מקדימין וכולי. [פיר'] קריאת מגילה ותרומת שקלים, דכתיב ולא יעבור. אבל סעודת פורים ומעות ראש חודש וספק מילה וזמן עצי כהנים חגיגה ותשעה באב והקהל, מאחרין ולא מקדימין. מנין שאין מונין ימים לשנים שנאמר לחדשי השנה, חדשים אתה מונה לשנה ולא ימים. וכן אין מונין שעות לחדש אלא ימים, שנאמר עד חדש ימים. אבל זמן עצי הכהנים תשעה באב חגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין. פירוש [כל הנין] אי איקלעו בשבת מאחרין אותם אחר שבת. מאי טעמא, תשעה באב לא מקדימין פורענותא הוא, חגיגה והקהל אכתי לא מטא זמן חיובייהו. תנא חגיגה כל זמן חגיגה מאחרין. ואוקמה רב הושעיה הכי, אי איקלע יום טוב בשבת דוחין את החגיגה שהיא שלמים באחת בשבת, אבל אי איקלע בחול, אע"ג דמביאין חגיגה שהוא זמן חגיגה, כלומר לשחוט ולאכול, חגיגה בלבד וכל כיוצא בה שנאכלים הוא מותר, אבל עולה ראיה דוחין אותה למחר. וזו ששנינו בתוספתא בית שמאי היא, דתנן בית שמאי אומרים מביאין שלמים [ואין] (ו)סומכין עליהן אבל לא עולות כול'. רבא אמר [illegible] רבי נטע נטיעה בפורים.

מסורת הש"ס

א) קידושין מה: סנהדרין כט:, ב) [לעיל ד:], ג) [לעיל ג:], ד) תענית יח., ה) [לעיל ב: ד:], ו) [מיר ז. ע"ש], ז) [שם], ח) ביצה יט. חגיגה ז: יז: [ר"ה ד:], ט) חגיגה ט. יז. ביצה כ: ר"ה ד: [יומא ג.], י) חגיגה יז., כ) פ"א הלאשון ועיין ברי"ף, ל) [דברים לא], מ) [מגילה פ"א ה"ד], נ) [סוטה מא.], ס) [ביצה כ.], ע) [נ"ל לא יוצא], פ) [ועי' תוספ' קדושין מה: ד"ה הוה], צ) נ"ל ואי, ק) מהרש"א.

◆

תורה אור השלם

1. קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל כָּל הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכִזְמַנָּם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: אסתר ט כז
2. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: שמות יב ב
3. עַד חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאַפְּכֶם וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא יַעַן כִּי מְאַסְתֶּם אֶת יְיָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לָמָּה זֶּה יָצָאנוּ מִמִּצְרָיִם: במדבר יא כ

◆

גליון הש"ס

גמ' הוה עובדא וחש ליה רב. עי' ר"ה דף כ ע"ב תוס' ד"ה ושמע:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ידחו ליום הכניסה קמ"ל כצ"ל ותיבת הא נמחק: (ב) שם במשנה זמן עצי כהנים והעם ותשעה באב: (ג) תוס' ד"ה הוה וכו' דהי יוחנן אית ליה כוותיה בפרק שני: (ד) בא"ד הוה ליה לפרושי שאין מברך אלא בצבור: (ה) ד"ה עולת וכו' דלא נחלקו כ"ה על עולת נדבה של י"ט:

◆

הגהות הגר"א

[א] במשנה (ולא מאחרין) תא"מ:

◆

מוסף רש"י

עשרה בטלנין. שבטלין ממלאכתן שיהו מצויין תמיד בבית הכנסת שחרית וערבית כדאמרינן במסכת ברכות (ו:) כיון שבא הקב"ה בבית הכנסת ולא מצא שם עשרה וכו' (לעיל ג. ובעי"ז ב"ק פב. הובא לעיל שם). אע"פ שאמרו מקדימין. שקראו קודם זמנה. מותרין בהספד ובתענית. בני ע"ו דכרכין ובני י"ד דכפרים ועיירות שקראו מגילה קודם זמנם כדמפרש מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר, שהכפרים מקדימין ליום הכניסה, מותרין אותן ימים שקראוה קודם זמנה בהספד ותענית (תענית יח.). מביאין שלמים ביו"ט. לפי שיש בהן אכילת אדם (ביצה יט:) שיש בהן צורך אכילת הדיוט (חגיגה ז. יז.). ואין סומכין עליהן. שהסמיכה אסורה משום שבות, שבכל כחו היה סומך והרי ליה משתמש בבעלי חיים ותנן (ביצה לו:) אין רוכבין על גבי בהמה (ביצה יט:) אלא סומך עליהן מערב יו"ט ושוחטן בי"ט (חגיגה יז.). אבל לא עולות. אבל לא מביאין עולות כאותן שיכול להביא לאחר יו"ט (שם) אין תמידין ומוספין שהן קרבן צבור וזמנן קבוע, אבל עולת יחיד לא יביא לפי שאין בה אכילת הדיוט וכתיב יעשה לכם ולא לגבוה (ביצה שם. ובעי"ז חגיגה ז.). וסומכין עליהן. כיון דהותר להביאן לא גזרו שבות לבטל סמיכתן (חגיגה ז:). מי שלא חג ביו"ט הראשון של חג. שלא הביא חגיגתו ביום הראשון של חג (חגיגה ט.). ויו"ט האחרון של חג. שמיני עצרת ואע"ג דרגל בפני עצמו הוא הוי תשלומין לראשון (שם). שיום טבוח. של קרבנות ראייה וחגיגה של יו"ט, אחר השבת. שאין קרבין לא ביו"ט ולא בשבת (שם יז.).

א) בירושלמי לפנינו איתא כגון אנו שאין אנו צריכין לתלמודינו וע"ש במפרש ואולי גרסו שאנו צריכין עתה יותר יודיק.